

successful implementation of changes. The article also analyzes the importance of evaluating the results of transformation processes and providing feedback for continuous improvement of management strategies and practices. The author calls for systematic monitoring and assessment of change effectiveness and the use of obtained data for process and strategy enhancement. In conclusion, the article illuminates the significance of managing organizational transformations for enterprise development in the contemporary business environment. The author underscores the importance of a comprehensive approach to this process, including strategic leadership, employee engagement, effective change management, and cutting-edge technologies.

Keywords: organizational transformations, enterprise development, strategic leadership, change management, corporate culture, employee engagement, technological innovations, strategic partnerships, evaluation of results, continuous improvement, business environment, competitive development, digitalization, innovation integration, strategic planning.

Стаття надійшла до редакції 25.05.2024 р.

Бібліографічний опис статті:

Немашкало К.Р., Остріков В.В., Малиук О.Г. Управління організаційними трансформаціями в процесі розвитку підприємства. Актуальні проблеми інноваційної економіки та права. 2024. № 4. С. 6-11.

Nemashkalo K., Ostrikov V., Maliuk O. Management of organizational transformations in the process of enterprise development. Actual problems of innovative economy and law. 2024. No. 4, pp. 6-11.

УДК: 658:338.24; JEL classification: O13, Q18, R13
DOI: <https://doi.org/10.36887/2524-0455-2024-4-2>

КУБАТКО Віра Михайлівна, аспірантка кафедри обліку і економічного аналізу, Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова, <https://orcid.org/0009-0007-0311-5515>

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНКИ ВИКОРИСТАННЯ ПРОДОВОЛЬЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ

Кубатко В.М. Методичні засади оцінки використання продовольчого потенціалу підприємств.

Продовольчий потенціал підприємств є складною, багаторівневою категорією, у зв'язку з чим закономірності його функціонування розкриваються на основі комплексного системного дослідження. Для оцінки продовольчого потенціалу підприємств необхідна система показників, яка враховує фактичну динаміку і теоретичні передумови потенціалу підприємства. Оцінка продовольчого потенціалу підприємств є цілеспрямованим процесом визначення у грошовому виразі вартості об'єкта з урахуванням потенційного доходу, який має місце в певний проміжок часу в умовах конкурентного ринку.

У сучасних умовах використовуються різні підходи: системний, маркетинговий, функціональний, відтворювальний, інноваційний тощо. Науковці виокремлюють порівняльний, витратний та результативний методи оцінки використання продовольчого потенціалу підприємств. Метою статті є аналіз існуючої методики використання продовольчого потенціалу в сучасних умовах. У процесі дослідження застосовано методи порівняння, аналізу, теоретичного та логічного узагальнення. Методологічною основою став діалектичний метод дослідження. У статті висвітлено наукові підходи щодо оцінки використання продовольчого потенціалу підприємств та з'ясовано переваги та недоліки порівняльного, витратного та результативного методів; доведено, що на використання продовольчого потенціалу впливають: принципи, які пов'язані з землею, будинками і спорудами; принципи, які базуються на потребі користувача; принципи, які пов'язані з ринковим середовищем; принципи найкращого і найефективнішого використання; запропоновано класифікацію чинників, які впливають на методи оцінки продовольчого капіталу: соціально-економічні; політичні; природно-кліматичні; фінансово-економічні; структурно-функціональні; соціально-трудова; матеріально-технічні; ринково-ситуаційні тощо.

Ключові слова: витратний метод, регіон, продовольчий потенціал, фактори, ресурси.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Розвиток концепції управління продовольчим потенціалом перетворюється на важливішу тенденцію, що перебуває в тісному взаємозв'язку і взаємозалежності з іншими основними напрямками загальної еволюції економічної думки. Поступове проникнення прогресивних теоретичних концепцій у практику позначилося деформуванням структури потенціалу підприємств. Існуючі теорії оцінки вартості продовольчого потенціалу мають багатовікову історію. Зокрема, правила експертної оцінки бізнесу з продажною ринковою вартості були розроблені відомим німецьким ученим-математиком Г. Лейбніцом ще в XVIII столітті. Сформовані за кордоном традиції й основні підходи можуть бути застосовані для проведення оцінки використання продовольчого потенціалу підприємств в сучасних умовах.

Для оцінки продовольчого потенціалу підприємств необхідна система показників, яка враховує фактичну динаміку і теоретичні передумови потенціалу підприємства. Оцінка продовольчого потенціалу підприємств є цілеспрямований процес визначення у грошовому виразі вартості об'єкта з урахуванням потенційного доходу, який

має місце в певний проміжок часу в умовах конкурентного ринку. Класифікацію методів оцінки можна провести відповідно до різних ознак, залежно від типів зв'язків ресурсів, процесів та отриманих результатів. Концепції і методи доповнюють один одного, при оцінці вартості потенціалу підприємств залежно від цілей оцінки, вартості, поставлених умов, стану самого об'єкта і економічного середовища використовують сполучення декількох методів. Отже, в умовах сьогодення актуалізується питання вдосконалення методики визначення вартості продовольчого потенціалу підприємств з точки зору їх ефективного та результативного використання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблемам дослідження методики оцінки потенціалу підприємств присвячені праці: Бачевського Б. Є., Більського В. Г., Бузько І. Р., Воронкової О. Є., Гавви В. М., Олексюк О. І., Отенко І. П. та інших учених. Проте окремі аспекти методики визначення продовольчого потенціалу підприємств з точки зору їх ефективного та результативного використання все ще залишаються недостатньо опрацьованими та висвітленими в науковій літературі.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є аналіз існуючої методики використання продовольчого потенціалу в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Процес формування продовольчого потенціалу підприємств є одним із напрямів економічної стратегії управління ним і передбачає створення й організацію системи ресурсів і компетенцій таким чином, щоб результат їхньої взаємодії був фактором успіху в досягненні стратегічних, тактичних і оперативних цілей діяльності підприємства. При цьому використовуються такі основні наукові підходи:

– системний підхід (потреба в ресурсах й інформації прогнозується після вивчення вимог до організаційно-технічного потенціалу підприємства (рівня техніки, технології, організації виробництва, праці й управління) та параметрів зовнішнього середовища (політичного, економічного, технологічного, соціально-демографічного, культурного середовища країни й інфраструктури даного регіону);

– маркетинговий підхід (передбачає орієнтацію формування можливостей підприємства на споживача);

– функціональний підхід (передбачає пошук зовсім нових, оригінальних технічних рішень для задоволення існуючих або потенційних потреб);

– відтворювальний підхід (орієнтований на постійне поновлення виробництва продукції з меншою ресурсоемістю та вищою якістю порівняно з аналогічною продукцією на даному ринку для задоволення потреб);

– інноваційний підхід (орієнтований на активізацію інноваційної діяльності, засобами якої повинні бути фактори виробництва й інвестиції);

– комплексний підхід (передбачає необхідність урахування технічних, екологічних, економічних, організаційних, соціальних, психологічних та інших аспектів діяльності підприємства);

– оптимізаційний підхід (реалізується через визначення кількісних оцінок і встановлення залежності між окремими елементами потенціалу за допомогою економіко-математичних і статистичних методів обробки інформації) [1, с.166].

На методику аналізу використання продовольчого потенціалу впливають такі принципи:

– принципи, які пов'язані з землею, будинками і спорудами (залишкова продуктивність; віддача; збалансованість; оптимальний розмір; поділ і поєднання майнових прав);

– принципи, які базуються на потребі користувача (корисність; заміщення; очікування);

– принципи, які пов'язані з ринковим середовищем (попит; пропозиція; конкуренція; ціна);

– принципи найкращого і найефективнішого використання [7, с. 84].

Витратний підхід базується на постулаті, що потенційний власник-користувач не погодиться на витрати щодо формування та реалізації власних внутрішніх чи зовнішніх можливостей більших, ніж вартість очікуваного фінансово-майнового результату. Таким чином, методи цієї групи передбачають ресурсну оцінку всіх складових цілісного земельно-майнового та соціально-організаційного

комплексу підприємства на підставі обліку всіх витрат, необхідних для його відтворення (заміщення) на конкретну дату в робочому стані.

Основними джерелами інформації, що використовуються в рамках витратного підходу, є бухгалтерська звітність підприємства; дані синтетичного й аналітичного обліку підприємства; дані про поточну ринкову вартість матеріальних активів та фінансових вкладень підприємства; дані про поточну величину зобов'язань та ринкову вартість нематеріальних активів підприємства.

Оцінка вартості бізнесу витратним підходом припускає наявність таких основних процедур:

– аналіз бухгалтерського балансу на дату оцінки;

– збір інформації про ринкову вартість активів і зобов'язань підприємства;

– визначення ринкової вартості матеріальних активів та фінансових вкладень підприємства;

– визначення ринкової вартості зобов'язань підприємства;

– визначення вартості підприємства як різниці між сумарними вартостями його активів і зобов'язань.

Науковці виділяють основні переваги витратного методу, серед яких: оцінка використання земельної ділянки; техніко-економічний аналіз можливостей нового будівництва; збалансування величини ринкової вартості підприємства з його можливостями за кожним зі структурних елементів; оцінка об'єктів загальнодержавного характеру; оцінка потенціалу за умови нерозвинутого ринку капіталу, нерухомості землі. Серед недоліків: недосконалий механізм розрахунків; ігнорування перспектив розвитку підприємства та ринкового середовища [3, с.135].

Порівняльний підхід базується на інформації про недавні ринкові угоди з аналогічними об'єктами та її використання як бази визначення вартості об'єкта оцінки. В основу методів цієї групи покладено припущення про те, що суб'єкти ринкових відносин укладають угоди за аналогією із заведеними традиціями чи колишнім досвідом.

У результаті дослідження виокремлено такі переваги порівняльного підходу:

– оцінювач орієнтується на фактичні ціни купівлі-продажу аналогічних підприємств. Ціна визначається ринком, а оцінювач обмежується тільки коректуваннями, що забезпечують збіжність аналога з оцінюваним об'єктом;

– оцінка була заснована на ретроінформації і, отже, відображає фактичні результати виробничо-фінансової діяльності підприємства;

– ціна фактично досконалої операції максимально враховує ситуацію на ринку, а значить, є реальним віддзеркаленням попиту і пропозиції.

Серед недоліків виділяють: неможливість оцінки унікальних чи специфічних об'єктів за браком аналогів для порівняння; ігнорування перспектив розвитку підприємств у майбутньому; значні витрати часу і ресурсів на збирання та опрацювання великого масиву інформації як про об'єкт оцінки, так і його аналогів; необхідність використання складних розрахункових процедур

для встановлення адекватних поправок проти аналога, що не завжди можливо [5, с. 220].

Можливість використання порівняльного підходу залежить від наявності активного фінансового ринку, доступності фінансової інформації і наявності служб, що накопичують цінову і фінансову інформацію.

Оцінка продовольчого потенціалу підприємства із застосуванням методів прибуткової концепції здійснюється на основі прибутків підприємства. Застосування методів прибуткового підходу є обов'язковим у випадку оцінки бізнесу, що має прибуток. Основними джерелами інформації для оцінки вартості потенціалу підприємства на основі прибуткової концепції є: бухгалтерська звітність, аудиторські висновки, дані бухгалтерського обліку, у тому числі, інформація про розмір виплачуваних дивідендів, інформація про реалізовані інвестиційні проекти, інша інформація про фінансові і виробничі показники підприємства за минулі звітні періоди; бізнес-плани, а також інші документи підприємства з планування і прогнозування фінансових і виробничих показників; результати анкетування і проведення інтерв'ю з керівництвом, адміністрацією підприємства, відповіді підприємства на запити оцінювача; інформація про економічну ситуацію і тенденції розвитку галузі (галузей), до яких належить оцінюване підприємство; інформація про економічну ситуацію і тенденції розвитку регіону (регіонів), у яких розташоване оцінюване підприємство; інформація про ризики, пов'язані з діяльністю підприємства; інформація про котирування акцій і мінливості курсу акцій оцінюваного підприємства, підприємств галузі і фондового ринку загалом; інформація про макроекономічну ситуацію в економіці і тенденціях її розвитку.

Оцінка потенціалу підприємства методами прибуткового підходу передбачає проведення таких основних процедур:

- підготовка фінансової звітності підприємства, зокрема актуалізація і нормалізація звітності;
- прогнозування на основі аналізу фінансового стану підприємства, показників доходу і витрат;
- розрахунок ставки дисконтування або коефіцієнта капіталізації залежно від обраного методу і показника доходу;
- розрахунок вартості бізнесу шляхом приведення майбутніх доходів на дату проведення оцінки, використовуючи методи дисконтування або капіталізації [6, с.155].

У процесі вивчення методу нами виділено такі переваги: врахування перспектив діяльності та розвитку підприємства як цілісного земельно-майнового та соціально-організаційного комплексу, виходячи з колишнього досвіду, досягнутих результатів та сформованих ринкових умов; можливість урахування специфіки ринкових умов для певного об'єкта за допомогою правильного визначення рівня дисконту чи коефіцієнта капіталізації; та недоліки: в аналітичних розрахунках використовується

прогнозна (ймовірнісна), а не фактична господарська інформація; аналітичні процедури формування ставок дисконтування та капіталізації мають надто суб'єктивний характер; неможливість досягнення абсолютно точних результатів через тривалість періоду оцінки та нестабільність реальних процесів припливу та відпливу капіталу.

За результатами дослідження нами сформовано ряд чинників, які впливають на методи оцінки продовольчого капіталу:

- соціально-економічні (система оподаткування; джерела фінансування; попит і пропозиція на ринку; стратегія зовнішньоекономічних відносин; густота населення території; структура населення за національностями; рівень соціальної інфраструктури);
- політичні (податкове законодавство; земельні кадастри; рівень політичної стабільності; стратегія національного розвитку);
- природно-кліматичні (екологічна ситуація регіону; геологічні; топологічні; місце розташування);
- фінансово-економічні (обсяги, умови та терміни кредитування; особливі умови фінансування; рівень наукової прогресивності);
- структурно-функціональні (тип загальної організаційної структури та структури управління; рівень спеціалізації підрозділів; система інформаційних потоків);
- соціально-трудова (чисельність персоналу у розрізі окремих категорій; освітньо-кваліфікаційні характеристики; соціальний клімат; якість менеджменту; рівень трудової дисципліни);
- матеріально-технічні (наявність та якість виробничих запасів; кількісні та якісні характеристики наявних основних засобів; стан будівель, споруд, виробничі та загальні господарські площі);
- ринково-ситуаційні (обсяг та динаміка попиту і пропозиції щодо об'єкта оцінки; постачальники та покупці; урегульованість ринку; ринкова інфраструктура).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, процедура оцінки продовольчого потенціалу підприємств включає три напрями: оцінку сучасного стану матеріальної бази, кількісне вимірювання ефективності використання трудового потенціалу, обчислення повноти використання земельних ресурсів. Особливість методичного підходу до оцінки продовольчого потенціалу підприємств визначається необхідністю дослідження можливостей наявних у них ресурсів забезпечувати достатній рівень виробництва продукції. Методичною основою оцінювання продовольчого потенціалу підприємств є витратний, порівняльний та результативний підходи. Проте розглянуті основні методи оцінки продовольчого потенціалу економічних суб'єктів господарювання показують, що проблемним залишається визначення методики, яка б давала чіткі розрахунки та можливість інтерпретації отриманих результатів.

Література.

1. *Артёмова А.В., Артёмов І.В.* Процедура оцінювання ресурсного потенціалу підприємства. *Системи обробки інформації*. 2016. Випуск 7 (144). С. 165–170.
2. *Белінська О.В.* Сутність фінансового потенціалу підприємства. *Вісник ХНУ. Економічні науки*. 2014. № 4. С. 267–274.

3. **Богацька Н.М., Хачатрян В.В.** Сучасний підхід до оцінки сутності ресурсного потенціалу підприємства. *Вісник Мукачівського державного університету*. 2016. № 3. С. 134–139.
4. **Вініченко І.І., Сорока Ю.О.** Ефективність використання ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств. *Інвестиції: практика і досвід*. 2015. № 22. С. 34–37
5. **Зеленська М.О.** Підходи до формування та структуризації потенціалу підприємства. *Економічний вісник*. 2011. № 8. С. 219–224.
6. **Іваннікова Н.** Дослідження ресурсного потенціалу підприємства житлово-комунального господарства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2015. Випуск 3. С. 154–158.
7. **Сердак С.** Принципи ефективного управління ресурсами суб'єктів господарювання. *Академічний огляд*. 2008. № 2. С. 83–88.
8. **Ужва А.М., Млінцова О.С.** Методологічні аспекти визначення ресурсів для створення резервів забезпечення економічної стійкості підприємств. *Науковий вісник МНУ імені В.О. Сухомлинського*. 2016. Випуск 1. С. 65–69.

References.

1. **Art'omova, A.V., Art'omov, I.V.** (2016). «The procedure for assessing the enterprise's resource potential». *Systemy obrobky informatsii*. Issue 7 (144). pp. 165–170.
2. **Belins'ka, O.V.** (2014). «The essence of the financial potential of the enterprise». *Visnyk KhNU. Ekonomichni nauky*. № 4. pp. 267–274.
3. **Bohats'ka, N.M., Khachatryan, V.V.** (2016). «A modern approach to assessing the essence of the enterprise's resource potential». *Visnyk Mukachivs'koho derzhavnoho universytetu*. № 3. pp. 134–139.
4. **Vinichenko, I.I., Soroka, Yu.O.** (2015). «Effectiveness of using the resource potential of agricultural enterprises». *Investytsii: praktyka i dosvid*. № 22. pp. 34–37.
5. **Zelens'ka, M.O.** (2011). «Approaches to the formation and structuring of the company's potential». *Ekonomichnyj visnyk*. № 8. pp. 219–224.
6. **Ivannikova, N.** (2015). «Research on the resource potential of the enterprise of housing and communal services». *Naukovyj visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu*. Issue 3. pp. 154–158.
7. **Serdak, S.** (2008). «Principles of effective resource management of business entities». *Akademichnyj ohliad*. № 2. pp. 83–88.
8. **Uzhva, A.M., Mlintsova, O.S.** (2016). «Methodological aspects of determining resources for the creation of reserves to ensure the economic stability of enterprises». *Naukovyj visnyk MNU imeni V.O. Sukhomlyns'koho*. Issue 1. pp. 65–69.

Abstract.

Kubatko V. Methodological principles of assessing the use of the food potential of enterprises.

The food potential of enterprises is a complex, multifaceted, multilevel category, with the regularities of its functioning revealed based on a complex systematic study. To assess the food potential of enterprises, a system of indicators is needed that considers the actual dynamics and theoretical prerequisites of the potential of the enterprise; the assessment of the food potential of enterprises is a purposeful process of determining in monetary terms the value of an object, considering the potential income that occurs in a certain period in the conditions of a competitive market.

In modern conditions, various approaches are used: systemic, marketing, functional, reproductive, innovative, etc. Scientists distinguish comparative, cost-effective, and practical methods of assessing the use of the food potential of enterprises. The article aims to analyze the existing methods of using the food potential in modern conditions. In the research process, methods of comparison, analysis, and theoretical and logical generalization were applied. The dialectical research method became the methodological basis. The article highlights scientific approaches to assessing the use of the food potential of enterprises and clarifies the advantages and disadvantages of comparative, cost-effective, and practical methods; it has been proven that the use of food potential is influenced by principles related to land, houses, and structures; principles based on user needs; principles related to the market environment; principles of best and most effective use; a classification of factors influencing methods of food capital assessment is proposed: socio-economic; political; natural and climatic; financial and economic; structural and functional; social and labor; material and technical; market-situational, etc.

Keywords: consumption method, region, food potential, factors, resources.

Стаття надійшла до редакції 30.05.2024 р.

Бібліографічний опис статті:

Кубатко В.М. Методичні засади оцінки використання продовольчого потенціалу підприємств. *Актуальні проблеми інноваційної економіки та права*. 2024. № 4. С. 11–14.

Kubatko V. Methodological principles of assessing the use of the food potential of enterprises. *Actual problems of innovative economy and law*. 2024. No. 4, pp. 11–14.

